

דף ז

'היה עומד ומקריב מנחת העומר ונטמאת בידו... ואם אין שם אלא היא אומרין לו הוי פקח ושותוק.'

פירש רבנו אליקים: לפי שהכהנים אוכלים שיירי מנחת העומר, אל תגלה הדבר כדי שלא יאכלו במזיד בטומאה. ודבריו טעונים באור, הלא צריך לגלות להם כדי להפרישם מאיסור שלא יאכלו בטומאה, שהרי קרבן ציבור אינו נאכל בטומאה מלבד פסח (פסחים עו:).

ויש לומר שדייק מלשון 'ונטמאת בידו' שאין עד אחר עמו, הלכך אינו נאמן היחיד לאסור על שאר הכהנים את השירים באכילה שהרי זה כריני ממונות שנוטל מהם זכות אכילתם. וכיון שכן, אין לו לגלות להם כי עדיף שלא ידעו כלל מהטומאה מאשר ידעו שלפי עדותו היא נטמאת ויהא לבם נוקפם. ולפי זה אם היה נאמן על חברו כבי תרי – יאמר לו. וצריך בירור. [בדרך אחרת יש לפרש לשון 'ונטמאת בידו' – לאפוקי כשכבר העלה את הקומץ על המזבח, שאם נטמאת באותה שעה אין מקריב אחרת כי סוף סוף צריך להקריב קומצה כדין כל הפסולים שעלו לא ירדו. וכן דייק החזו"א (זבחים יט, יד) מהתוס' (שם פו). וצידד בדבר.

[גם המשך דברי רבנו אליקים צריכים באור, שכתב טעם הדבר כשיש שירים לאכילה הכל מודים שמהדרים על טהרה 'משום דאיכא חומרא דעון מיתה' (וע"ע שער המלך ביאת מקדש ד, יד). וצ"ע].

'קתני מיתה אומר ומביאין אחרת תחתיה' – שמע מינה טומאה דחוויה בציבור, כי אם 'הותרה' אין צריך להביא אחרת. ואפילו לפי הלשון הראשונה שכשיש כהנים טהורים באותו בית אב הכל מודים שהטהורים מביאים ולא הטמאים – כאן יכול להקריב הטמאה מפני שיש טירחה בדבר, להכין מנחה חדשה, והרי זה דומה לנטמא כל הבית – אב שאין צריך לחזור אחר בית אב אחר (עפ"י מנחת חינוך שב, ט). יש להעיר שהרשב"א בשו"ת (ח"א תרפט) כתב שאם נטמא הכוס, אפילו יש שם כוס אחר טהור, נותן את הטמא למאן דאמר 'הותרה' – ומשמע לכאורה שאפילו אין שום טירחה אינו צריך להדר [וכלשנא בתרא. או שמה אף לל"ק כאן הוא מצב של 'דיעבד' כיון שכבר נתקבל הדם, ואינו דומה לכהנים שנטמאו שאין להם לכתחילה לעבוד]. ובשפת אמת נסתפק בדבר ונקט מצד הסברה שאפילו לפי לשנא בתרא, כשיש לו דם טהור לא יזרוק הטמא.

'מאי לאו פרים אילים וכבשים דחג'. הוא הדין לשאר מוספי הרגלים שהם עולות ויש עמהם נסכים שכולם לגבוה, אלא נקט חג משום שבו יש ריבוי פרים וכבשים יותר משאר רגלים (תוס' ר"י הלבן).

'דם שנטמא וזרקו – בשוגג הורצה, במזיד לא הורצה'. כתב רש"י (בגטין נד). שאיסור זריקת הדם במזיד – מדרבנן, אבל מן התורה, הואיל והציץ מרצה – זורק הדם אף לכתחילה (וכן כתבו התוס' בפסחים נט: עח. ד"ה הא, ובזבחים צב. ד"ה שלנה. וכן נקט החזו"א (קדשים קמא סוס"י כו; מנחות לב, מ, כא, ג. וע"ש זבחים ד, יא; או"ה קנד לוף טז: במכתב). וע' בקרן אורה בזבחים צב שהגיה בדברי התוס'.

ויש חולקים וסוברים שריצוי ציץ אינו מועיל אלא בדיעבד, שאם זרק הורצה, אך לא לזרוק לכתחילה (ע' ברש"י פסחים לד: ד"ה אי אמרת [וכבר הקשו בתוס' חכמי אנגליה (בפסחים טז) מדברי רש"י עצמו שם]. וכ"כ באור שמה [קרנן פסח ד, ובמש"ח שלח] בדעת הרמב"ם. וכן מבואר מהירושלמי – חזו"א זבחים ד, יא).

וע"ע: שיטמ"ק זבחים כב: בהשמטות; נודע ביהודה קמא אה"ע פב, טו; מנחת ברוך ק, ב; כתבי קהלות יעקב קלה; ברכת אברהם פסחים טז; חונן דעה.

(ע"ב) ... אמר לו רבי יהודה: הנח לכהן גדול ביום הכפורים שטומאה הותרה לו בציבור. מכלל

דרבי שמעון סבר טומאה דחוויה היא בציבור... כבר הסבירו המפרשים בפנים שונות את פסקי הרמב"ם, שפסק אין עודהו על מצחו אינו מרצה – כרבי יהודה, ומאידך פסק טומאה דחוויה בציבור, ואם כן הלא קמה וגם ניצבה קושית רבי שמעון, כהן גדול ביום הכפורים יוכיח, שאין הציץ על מצחו ומרצה; –

כסף משנה (ביאת מקדש ד, ח) – (קושית ר' שמעון אינה מכרחת, ורבי יהודה תירץ לו לרווחא דמלתא).

מו"מ בתירוץ זה – ע' בשאגת אריה לה; זבח תודה; עמודי אור ב; אגרות משה קדשים ה.

שער המלך (ביאת מקדש ד, ח); **חזון איש** (קכו, ז); **בית זבול** (ח"א כב) – (הרמב"ם סמך על הברייתא ד'היה מקריב מנחת פרים...'; שפשטה מורה שאעפ"י שטומאה דחוויה בציבור, אין הציץ מרצה אלא בעודהו על מצחו).

הגהות מהר"ץ חיות – (קושית רבי שמעון אינה אלא לרבי יהודה לשיטתו שחושש למיתה – א"כ מדוע לא חששו לטומאת מת של הנכנסים אצל הכהן בפרישתו, ותירץ לו כדלעיל טומאה הותרה בציבור. אבל לדין שאין חוששים למיתה אפשר שטומאה דחוויה בציבור).

באגרות משה (קדשים ה) דחה תירוץ זה.

מרומי שדה – (יש לישב קושית רבי שמעון באופן נוסף; גם אם טומאה דחוויה בציבור, אין להחליף כהן שנטמא במת, כי לכתחילה צריך כהן שנתרבה או נמשח שבעה ימים).

יש להעיר שבתורא"ש ועוד מפרשים נקטו כהנחה פשוטה שלמ"ד 'דחוויה' – מעבירים את הכהן.

שו"ת בית זבול (ח"א כב, ט) – (הרמב"ם נקט להלכה שהקובע לענין ריצוי ציץ הוא שעת ההקרבה ולא שעת חלות הטומאה, הלכך אין לשאול מכה"ג ביוהכ"פ, כי אין שם טומאה מהתורה כשהוא בפנים, שדם קדשים אינו מכשיר וקטורת אינה מקבלת טומאה מהתורה).

וע"ע חזו"א; אגרות משה קדשים ה.

עמודי אור (ב) – (להלכה שפסק הרמב"ם דם קדשים אינו מקבל טומאה, וכן הקטורת, א"כ אין צריך ריצוי ציץ בשעה שנכנס הכהן לפני ולפנים, ורק לרבי יהודה הקשה ר"ש מפני שסובר שמקבלים טומאה).

כתבי קהלות יעקב (קלד) – (קושית ר"ש רק לשיטתו שמעברים השנה לכתחילה בשביל הטומאה וצריך ריצוי ציץ בשביל עיקר הכפרה, אבל להלכה נקט הרמב"ם שא"צ ריצוי ציץ אלא לקובעו בפיגול ולהוציא מידי מעילה ולא לעצם הכפרה).

ביצהק יקרא (ח"א יט) – (הרמב"ם סמך על הסוגיא במנחות (צט) גבי לחם הפנים, ש'תמיד' מתקיים במשך כל זמן מצותו הגם שאינו תמיד ממש, הלכך בשעת עבודת בגדי לבן ביוהכ"פ שאין זה זמן הציץ, אין חסרון ב'תמיד' ושפיר מרצה).

דף ח

זמה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו... מה ענין 'תמיד' להסח הדעת? – אלא הלימוד הוא מכך שכתוב ונשא אהרן... והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה' – כלומר כל זמן שהוא על מצחו יהיה נושא אותו לרצון לפני ה', והיינו שלא יסיח דעתו ממנו (עפ"י שפת אמת).

זלרבי יהודה נשבר הציץ מנא ליה? פירוש, מכך שרבי יהודה לומד מעל מצחו שאם אין הציץ על מצחו אינו מרצה, משמע שיש לו לימוד ממקום אחר שנשבר הציץ אינו מרצה, שאם לא כן הלא הלימוד נצרך לנשבר הציץ ואין לו יתור לאין עודהו על מצחו (עפ"י ראשונים; רעק"א).

מבואר בגמרא שהנחה פשוטה היא שצריך לימוד מן הכתוב שנשבר אינו מרצה. וא"ת הלא ציץ שבור אינו ציץ כשר ומאזה